

24. 9. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Stokrát opakované bezpráví se stává právem?

I takto si lze vyložit argument, který zaznívá ve sporu o úvěrové poplatky mezi českými spotřebiteli a bankami. Banky tvrdí, že v rámci vymáhání nesplacených úvěrů jim soudy v tisícovkách případů přiznaly právo na sporný úvěrový poplatek. Právníci bank pak tento argument uplatňují i před soudem, kde odkazují na zavedenou praxi a „judikaturu“. Má tento argument právní význam nebo se jedná jen o vyjádření pro laickou veřejnost a média?

JDETO (tečka) DE

Pasivní žalovaný

Problémem argumentace případy vymáhání nesplacených úvěrů je to, jak vymáhání nesplacených dluhů vypadá. Žalovaný většinou nevyvíjí žádnou aktivitu. Pokud dlužník přebírá poštu a podá proti platebnímu rozkazu odpor, jedná se většinou o jednoduché sdělení nesouhlasu, v lepším případě žádost o splátky, v tom horším dlužník tvrdí, že on nikdy nic nepodepsal, je to podvod, lež a za vším stojí exekutoři a Kalousek. K soudnímu řízení se dostaví minimum dlužníků a většinou vše končí rozsudkem pro zmeškání. Zastoupení dlužníka advokátem je pro koncipienty vymáhající úvěry exotickým zážitkem a zpestřením „zmeškačkové“ rutiny.

O to důležitější je role soudce, který musí nalézat právo jen pod vlivem argumentů, důkazů a právního výkladu jedné ze stran. Je pravdou, že základní nárok žalobce z titulu nesplacené jistiny úvěru je v případě velkých bankovních domů bezproblémový. Avšak nároky žalobců jsou tvořeny i dalšími prvky, jako jsou úroky, úroky z prodlení, pokuty, poplatky za upomínky či právě poplatky za správu úvěru (vedení úvěrového účtu, vedení úvěrového obchodu atp.). Soudce má povinnost zkoumat smlouvu, zda některá ustanovení nejsou absolutně neplatná, a to ex offo.

Někteří soudci k této odpovědnosti přistupují velmi odpovědně, velká část však toto opomíjí a ke škodě soudcovského stavu někdy i zcela vědomě, když se nechtějí nechat připravit o možnost vydat rozsudek pro zmeškání, který jim zajistí to nejjednodušší a nejjistější vyřízení věci. Takový je stav justice. A já to i lidsky chápu.

Soudci jsou zahlceni prací, musí se věnovat administrativě, místo toho, aby se věnovali nalézání práva a spravedlnosti. Systém a stav naší justice jim prostě neumožňuje dělat svou práci tak, jak mají a jak by i oni sami chtěli.

Výsledkem jsou však desítky tisíc rozhodnutí, která se neopírají o hlubší právní i důkazní přezkoumání a mohou obsahovat pochybení. A taky obsahují. Proto bychom měli velmi opatrně přistupovat k argumentaci kupami rozsudků, za kterými nestojí podrobná analýza, ale především

rutina, pasivita žalovaných a přetížení soudci.

Argumentace dvěma procenty

Profesor Bejček v Právních rozhledech uvádí: „České banky též poukazují na to, že existují tisíce rozhodnutí, kdy české soudy uznaly poplatky jako součást ceny v situaci, kdy banka vymáhala dluh. Byť se v řízeních nejednalo přímo o oprávněnost poplatku, soudy musely jeho zákonnost posoudit jako předběžnou otázku. Princip jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu trpí, pokud se soudním rozhodnutím prohlásil za neplatný „jako takový“ poplatek, s jehož existencí počítá jiný zákon, a který byl navíc „typově“ legitimizován v tisícovkách dřívějších soudních rozhodnutí.“[1]

Pan profesor se mýlí. Prvně banky neargumentují tím, že české soudy uznaly poplatky jako součást ceny, v situaci, kdy banka vymáhá dluh, ale banky pouze říkají, že jim je tento poplatek přiznáván. Ve skutečnosti však soudy tento poplatek vůbec nepřezkoumávají, natož aby konstatovaly, že jde o součást ceny. Ostatně například Hypoteční banka se před Obvodním soudem pro Prahu 5[2] snažila argumentovat takovýmito rozhodnutími, nicméně soud při zkoumání těchto rozhodnutí došel k tomu, že z odůvodnění těchto rozsudků neplyne, že by soud tyto poplatky nějak zvláště zkoumal. Obdobná situace panuje i v rámci probíhajících řízení, kde banky rovněž předkládají rozsudky, kde ve skutečnosti nebyl poplatek řádně přezkoumáván.

Dosavadní přístup českých soudů k předmětnému poplatku vystihuje v Právních rozhledech poznámka autorů Frank, Veselková a Wolff: „Do dnešního dne české soudy v nesčetných rozhodnutích přiznaly bankám nárok na poplatky za (správu a) vedení účtů. Nutno říci, že soudy braly doposud povinnost zaplatit poplatky za (správu a) vedení účtů jako samozřejmost, a že se nezabývaly oprávněností těchto poplatků detailně. Ustálená rozhodovací praxe je ovšem argumentem pro přiměřenost poplatků ve smyslu § 56 ObčZ.“[3] Autoři tak upozorňují na to, co profesor Bejček tak okatě přehlíží. Je škoda, že autoři pak vůbec nerozvinuli myšlenku, proč je přesto dané argumentem pro přiměřenost poplatku ve smyslu ustanovení § 56 občanského zákoníku, neboť se nedomnívám, že je to tak zřejmé, jako spíše že zřejmé to není vůbec.

Pokud profesor Bejček uvádí, že princip jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu trpí, pokud se soudním rozhodnutím prohlásí za neplatný poplatek „jako takový“, s jehož existencí počítá jiný zákon, jde o nepochopení kauzy. Poplatek není rozporován pro svůj „název“, ale pro svůj obsah, který zcela chybí nebo je nezákonný. Pomíjím, že banky si obsah poplatku tahají z rukávu a obsah poplatku ve svých tvrzeních několikrát změnilo, ale lze například zmínit, že některé banky daným poplatkem zpoplatňují i služby, které inzerují jako „zdarma“, čímž se dostávají do rozporu se zákonem č. [634/1992 Sb.](#), o ochraně spotřebitele, když jde o klamavou obchodní praktiku dle ustanovení § 5 odst. 3 a písm. s) přílohy č. 1 daného zákona.[4]

Zákon 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, daný poplatek zmiňuje, je však sporné, zda skutečně hovoří o stejném poplatku, když banky tvrdí, že poplatek je paušálem a s velmi širokým obsahem, který se však u různých bank liší. Například Česká spořitelna tvrdí, že v předmětném poplatku jsou i služby spojené s životním a neživotním pojištěním a pojistnými událostmi (ponechávám stranou, že dané služby by přeci měly být v ceně pojištění, nikoliv správy úvěru), výpisy z účtu, internetové bankovníctví Servis 24 atd., banky pak obecně tvrdí, že v poplatku jsou třeba i náklady na otevřené pobočky banky a telefonní linku. Konkrétní návštěvy banky i využití telefonní linky dokonce u soudu tvrdí a prokazují. Zákon však hovoří toliko o poplatku „za vedení účtu zaznamenávajícího platební transakce a čerpání“. Z uvedeného názvu poplatku rozhodně neplyne, že by mělo jít o nějaký paušál, navíc se službami jako je servis ohledně životního či neživotního pojištění. Zákon 145/2010 Sb. dle mého nevymezuje název poplatku, ale obsah poplatku. Pokud banky tvrdí obsah svého poplatku mnohem širší, že jde o paušální poplatek (či balíček), tak jednoduše již hovoří o jiném poplatku, jiných službách a jiných nákladech, které daný zákon nezmiňuje. Názor, že když poplatek pojmenuju

tak, ať zní jako obrat ze zákona, ale naplním jej zcela jiným obsahem, že se pak daný zákon vztahuje i na daný poplatek, nemůže obstát.

Pokud připustíme, a dle mého ve většině případů tedy nesprávně, že tato zmínka v zákoně hovoří o sporném poplatku, nic to nevypovídá o platnosti takového poplatku a že by ujednání o tomto poplatku nemělo splňovat podmínky platnosti vyžadované občanským zákoníkem. Ostatně úroky jsou náležitostí úvěrové smlouvy, zákon s nimi počítá a přesto je lze sjednat i neplatně, neboť se nesmějí přičít dobrým mravům.[5]

Profesor Bejček pak pomíjí fakt, že drtivá většina sporů se týká hypoték (předmětný poplatek je u hypoték nejvyšší a hradí se většinou delší dobu), nikoliv spotřebitelských úvěrů, tedy zákon o spotřebitelském úvěru na ně nedopadá, jakož i opomíjí, že zákon č. [145/2010](#) Sb. nabyl účinnosti až 1. 1. 2011, přičemž je logické, že své poplatky chtějí především ti spotřebitelé, kteří je hradí déle, tedy úvěrovou smlouvu uzavírali ještě za účinnosti zákona č. [321/2001](#) Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, který nezmiňoval náklady na vedení účtu zaznamenávajícího platební transakce a čerpání a nepředepisoval jejich zahrnutí do RPSN jako v případě spotřebitelských úvěrů dle nové právní úpravy.[6] Profesor Bejček tak mluví asi jen o 2 % soudních případů, na ostatní zákon totiž č. [145/2010](#) Sb. nedopadá.

Co však považuji za zásadní omyl, je tvrzení, že poplatek je legitimizován dřívějšími soudními rozhodnutími.

Opakované protizákonné jednání není právem

Chápu, že banky argument o rozhodovací praxi soudů používají, hovoří o „judikatuře“ a možná jsou i vnitřně přesvědčeny, že je tento argument správný a plně odůvodňuje platnost ustanovení o tomto poplatku, stejně jako argument, že klient smlouvu svobodně podepsal. Pokud tyto argumenty zaznívají i z nezávislé a nestranné akademické obce, jsem překvapen.

Nepromyšlenost těchto argumentů, a do jisté míry i komicnost, se ukázala během prvních soudních řízení s Českou spořitelnou, která u soudu takto hájí platnost smluvního ustanovení o poplatku za správu úvěru, když o pár odstavců dál je v téže úvěrové smlouvě uvedeno, že banka je oprávněná požadovat úrok z prodlení ve výši sjednaného úroku navýšeného o 10 % p.a. O neplatnosti daného ustanovení pak nemá již dnes nikdo se znalostí judikatury pochyby. Stačí připomenout rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. Rc 83/2010, jakož i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 1117/2003 nebo 32 Odo 873/2006.

Přitom klient banky takové smluvní ujednání rovněž svobodně podepsal a rovněž zde jsou tisíce rozhodnutí soudů, kde takové smluvní ujednání soud nepřezkoumával a protiprávní nárok banky posvětil. Banky od tohoto neplatného ujednání ze smluv nakonec ustoupily, sic teprve v době nedávné, a postupem času tento neplatný nárok přestaly i vymáhat, přičemž není nezajímavé, že banky či postupníci pohledávky takto neplatně sjednané úroky z prodlení vymáhali i s vědomím existence předmětné judikatury a žaloby brali částečně zpět jen v případě, kdy je na takovou neplatnost soud upozornil nebo to namítala protistrana. Tedy banky a postupníci počítali s tím, že soudy rozhodují chybně, neznají judikaturu, nebo že si to prostě jen soudce nebude chtít komplikovat.

Závěr

Argument, že opakovaná praxe nižších soudů legitimizuje protiprávní smluvní ujednání tak lze bez potřeby dalšího bližšího odůvodnění jednoduše odbít tím, že takové tvrzení zcela opomíjí existenci vyšších soudů a princip judikatury Nejvyššího soudu či soudu Ústavního a realitu jako takovou.

Ano, rozhodnutí vyšších soudů může být mnohdy překvapivé a odporovat dosavadní praxi mezi subjekty civilního práva i praxi soudů, nicméně stává se to. A zrovna bankám se to v posledních letech stalo opakovaně, ať už jde o zmiňované úroky z prodlení, o prorogaci, o rozhodčí doložky, o některé pokuty či v poslední době například o předražené upomínky.

Rozhodnutí soudu o neplatnosti poplatku za správu úvěru nebude tedy žádným přelomem, ale jen dalším rozhodnutím v řadě, které říká, že banky ve svých smlouvách chybují, stejně jako chybují jiné velké společnosti a jakékoliv jiné subjekty, protože nikdo nejsme neomylný. Stejně jako musí nést důsledky neplatnosti smlouvy například pronajímatel pan Novák, který ve smlouvě o nájmu bytu zahrnul do nájemného i poplatky a energie, musí nést důsledky pochybení i banky a nic na tom nemění, že se to týká desítek tisíců smluv. Jen tak lze mluvit o spravedlnosti a rovnosti před soudy.

Mgr. Petr Němec,
právník a zapsaný mediátor
autor je zakladatel projektu www.jdeto.de

[Mgr. Petr Němec, mediátor](#) .

Nezamyslova 274/10
128 00 Praha 2

Tel.: +420 736 627 392
e-mail: petrnemec@mediator-praha.cz

[1] Josef Bejček: Ochrana spotřebitele, nebo i pokrytecky zastřená ochrana věrolomnosti?, [Právní rozhledy 13-14/2013, s. 477]

[2] Řízení vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 25 C 261/2012

[3] Rainer Frank, Pavla Veselková, Patrick Wolff: Přípustnost poplatků za správu a vedení úvěrových účtů vedených pro spotřebitele, [Právní rozhledy 15-16/2013, s. 515]

[4] Uvedený případ dokládá slabiny akademických příspěvků k debatě o poplatky, které zcela pomíjí faktický stav věcí a autoři nezkoumají žádnou konkrétní úvěrovou smlouvu, sazebník či všeobecné obchodní podmínky některé z velkých bank, ale zaměřují se jen na prostý výklad zákona v jakémisi vzduchoprázdnu. Závěry autorů tak nijak nedopadají na reálné spory, neboť znění smluvní dokumentace i argumentace banky dávají předmětný poplatek do zcela jiných souvislostí. Je totiž rozdíl psát článek „Je pokuta ve spotřebitelské smlouvě přípustná?“ a článek „Je pokuta ve výši dvojnásobku jistiny ve spotřebitelské smlouvě přípustná?“.

[5] Ze strany bank je pak argumentováno i ustanovením § 54 odst. 2 zákona č. [235/2004](#) Sb., o dani z přidané hodnoty, které se zmiňuje o „operacích souvisejících se správou úvěru“, když banky tvrdí, že i zde jde o zmínku o předmětném poplatku, respektive o možnosti zpoplatnit služby v daném poplatku. Opět si dovoluji namítat, že dané ustanovení nemůže mluvit o předmětném poplatku, pokud je daný poplatek paušálem, jak banky tvrdí. Pokud Česká spořitelna tvrdí, že v předmětném

poplatku jsou služby spojené s životním a neživotním pojištěním a pojistnými událostmi, výpisy z účtu, internetové bankovní Servis 24 atd., tak se domnívám, že uvedené služby jsou obtížně podřaditelné pod ustanovení § 54 odst. 2 zákona č. [235/2004](#) Sb. a že zákonodárce určitě nezamýšlel tyto služby osvobodit od daně jenom proto, že je někdo zahrne do poplatku za správu úvěru. Je jen obtížně představitelné, že bylo úmyslem zákonodárce vytvořit širokou nedefinovanou kategorii služeb „správa úvěru“, kterou si banky mohou libovolně rozšiřovat. Naopak je evidentní, že se musí uplatnit zužující výklad, tedy že správa úvěru není rozhodně libovolně variabilní paušál služeb.

[6] V této souvislosti je pak zajímavé poznamenat, že Česká spořitelna se opakovaně snaží tvrdit, a uvedené formuluje jako svůj stěžejní argument před soudy, že poplatek za správu a vedení úvěrového účtu je součástí ceny úvěru, přičemž však úvěrové smlouvy dané banky před 1. 1. 2011 výslovně stanovily, že daný poplatek není součástí RPSN, přičemž kdyby daný poplatek byl skutečně cenou úvěru, kterou je jen úrok, měl být poplatek započítán ve splátkách a tedy i v RPSN.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)